

A SZTRÁJK JOGOSULTSÁGA
TÁRSADALMI SZEMPONTBÓL.

Államtudományi doktori értekezés.

Írta: Lőrincz János

F 2276

F o r r á s m u n k á k :

- 1./ Dr. Bozóky Ferencz: Közgazdasági politika, Debr. 1923.
- 2./ Ferenczi Imre : A sztrájk . Budapest 1908
- 3./ Dr. Földes Béla: Társadalmi politika - társadalmi pedagógia.-
Társpol. közlönyek I. köt. I. f.
- 4./ Mohl Róbert : Polizei - Wissenschaft, III. auf. 1866
I. Bd. S. 367.
- 5./ Polya Takab: A gazdasági válság .
- 6./ Pulazky Ágost: A munkékérdés Bp. 1912.
- 7./ Tarnai János : Sztrájk és büntetőjog 1916 Bp.
- 8./ Schmoller Gustáv : Grundriss der allgemeine Volks
wirtschaftslehre . Leipzig 1904 I
II. B. S. 272.-

A sztrájk nagyarányu magángazdasági és társadalmi kérai adják okát a rendkívül változatos megítélésnek, melyben a különböző érdekkörök és pártirányzatok szempontjából részesül.-

Vannak akik feltétlenül dicsőítik, a kiszípolozott, lábbaltiprott munkásproletáriátus igazságos feléledésének tekintik az üldözői, a tőkésék ellen; mások a legnagyobb erkölcstelenségnek minősítik és Mohl Róbert alábbi szavainak szellemében " A lustálkodó agitátorok által felízgatott durva tömeg pusztá rakoncátlankodásának mondják, mely csak keresni, de dolgozni nem akar . "

E vélemény hullámzások között a sztrájk helyes megítéléséhez csak akkor juthatunk, ha megfontoljuk, hogy mennyiben szükséges és elkerülhetetlen a társadalmi gazdaság mai szervezete mellett e minden tényezőre fájdalmas jelenség, mennyiben kerülhetők el magasabb társadalmi in-

tézmények által egyáltalában a sztrájkok egy jó része, vagy enyhíthetők legalább kérései és a veszélyei ; mennyiben igazságos tehát elismerni a sztrájk a bér-munkásoknak, másrészt mennyiben " rakoncátlankodás " csakugyan a sztrájkkal való élés ott, ahol más kevésbé káros társadalmi berendezkedésekkel végezhető el az egyszer szükségesnek és hasznosnak felismert funkciója.-

A sztrájk a szabad társadalmi szervezetben gazdasági szempontból nem egyéb, mint egy mindennap megfigyelhető nézeteltérés visszatérése a munkaviszony terén, t. i. hogy valamely termelő, vagy eladó nem hajlandó árát oly árért átengedni, melyet neki kínálnak.-

A nagy franciáforradalom után idővel minden kulturállamban a munkaviszony egy kétoldalu magánjogi szerződés alapjára helyezkedett, mely által a munkásság magát munkaerejének eladására, azaz bizonyos szolgálatok teljesítésére, a munkádo pedig bizonyos

/: főleg pénzbeli :/ ellenszolgáltatásra kötelezi magát.- A szabadegyezkedés elve, melynek a jog kezdetben nem szabott egyéb határt, minthogy a munkás örökreváló lekötöztetését tilalmazta, vált a bér munkásság egész életmódjának, családi életének, társadalmi becsületének alapjává.-

A szabad bérszerződés azonban koránt sem teremtette meg azt a feltétlen szabadságot és abszolút egyenlőséget, melynek jegyében született, még pedig - mint Schmoller rámutatott - már azon körülmény figyelmen kívül hagyása folytán sem, hogy " Minden munkaviszony, kompromisszumot képvisel a szabadság és rend között " 1./ Tehát mégha a szerződés megkötésénél a munka - árú eladója annak vevőjével egyenlő akaratú szabadsággal bírna is, mégsem válnék a munkaadóval egyenlő féllé megkötése után . A munkás szerződésileg kötelezi magát, hogy teljesen beilleszkedik a műhely, vagy gyár mechanizmusába és személyes szabadságát az

üzemrendnek és fogyelemnek alárendelve fogja a neki kijelölt teendőket elvégezni.- Ellenben a vállalkozó személyes szabadsága ép oly kevésbé szenved a munkabér szerződés folytán korlátozást, mintha bármely más áru felett köt adás-vételi szerződést.- Ezen egyenlőtlenség melyet a nemzeti termelésnek magánvállalkozók által való vezetése követel meg, a modern munkaviszony szükséges és kívánatos tényálladási eleme.-

A mai munkabér szerződési viszony mellett a termelés egyik tényezője, a munkahozadéknak egyrészevel megvett áru.- Természetes és jogos cselekmény tehát, hogy az esetben, ha az áru eladója a szerződés megkötésénél mutatkozó egyenlőtlenség folytán ahhoz a meggyőződéshez jut, hogy a kínált vagy az addig fizetett bérből családostól megélni nem tud, avagy az oly munka teljesítésére szorítja, mely ez árunak személyével való összefüggése miatt az adott egyéb munkafeltételek és körülmények /: túl hosszú munkaidő, s egészségtelen helyiség, rossz bánásmód stb. :/

folytán egyéb fizikai, társadalmi, vagy egyéb erkölcsi érdekeit veszélyezteti, nem adja el, illetve megszünteti munkáját és azt alkalmasabb körülmények között iparkodik érvényesíteni.-

A modern bér munkaviszony természetéből a munkásoknak elemi és jogos törekvése koalíciók, azaz oly egyesülések létesítése, melyek a munkafeltételeknek kedvező befolyásolását célozzák.-

Nem minden gyűlés, vagy összebeszélés, nem minden egyesület vagy szövetség koalíció, a célra való tekintet nélkül, hanem csak az a szervezet, mely kedvező bér és munkafeltételek elnyerésére irányul.-

A munkaviszonynak együttes erővel való kedvező befolyásolásának állandó lehetősége tehát a bér munkából élők óriási rétegének legnagyobb érdeke.- Hozzájárul, hogy a kapitalisztikus átalakulás a hagyományos szokásokat, a polgári, a vallásos kötelességeket, a családi életet meglazítja; másrészt a

társadalom minden osztályában új igényeket, szükségleteket támaszt.- A munkásosztály látva a gyorsan, mintegy varázsszökővel összeszedett vagyonok keletkezését, azok minden földi élvezetet megszerző hatalmát, saját szorult helyzetét ama szerencsésebbek csalárdóságának kezdi tekinteni.- Akik az aranyborjú körüli táncban elbuktak, az igazi proletárok, az osztályonkívüliek szintén hozzájárulnak a szocialis ellenérzés fokozására a munkásosztályban. Meggyőződött proféták támadnak körükben, kik a munkásság feltartoztathatatlannal fokozódó elszegényedését hirdetik a jövőben.- A mai bémmunkásosztály nagyrészt elvesztvén hitét egy felsőbb hatalomban, a modern gazdasági élet fájó megrázkodásaitól is elkieserítve, szívesen hittelt ad a jóslatoknak mind pesszimiztákusabbá, de egyuttal harciasabbá válik.-

Az ezeket munkahelyeikről könnyörtelenül kivető, időleg visszatérő válságok a világverseny fejlődésével párhuzamosan a vállalkozók részéről tapasztalt felsőbb

nyomás, kik különösen a termelési költségek azon rugalmas elemét iparodnak leszállítani, melyet az elszigetelt munkás bére képvisel : meggyőzték a népréteget, hogy nem csak gazdasági helyzetének fokozatos javítására, hanem elsősorban életmódja védelmére is koalíciókra van szüksége, de ezek is csak a sztrájkok háttvédével tudnak érvényesülni.- Uralkodó felfogássá vált körükben ez a nézet, hogy kárlehetetlen osztályharc folyik a munkaviszony terén.- E mereven felállított tan azonban, hogy a bér, - és munkafeltételekért folyó harc pusztán hatalmi próba.- Schmoller helyes véleményezése szerint " Gyakorlatilag kedvezőtlenül hatott, valósággal elmérgesítette a harcokat ".-

Hozzájárul, hogy a nagy munkás agglomerációk, a modern fejlődés teremtette gyárvárosok, megadták nagyszámu munkás összebeszélésre és sikeres küzdelmek előkészítésére szükséges fizikai előfeltételeket és szellem - erkölcsi környezetet.- Egy ideges, harcias

társadalmi milieu keletkezett, melynek szelleme kiárad a kézműipar munkásaira is , megbontván a különben is erősen meglazult etikai összhangot, mely egykor ott, ahól az üzemet hasonló munkazubbonyban, munkásaival vállvetve dolgozó mester vezette, a műhelyekben uralkodott . De kivált egyes félreeső sajátlagosan gyáripari területek, hól csak gyárkémények merednek az ég felé és sűrű füst felleg vagy szénkorom borul az egész tájra, váltak a mai óriási sztrájkok tipikus tüzhelyévé, a munkásai az új tanok leglelkesebb híveivé.-

A sztrájk a szabadszerződéses munkaviszony terméke, azzal kerül a világra ; azoknak kik a mai munkás bér-
viszonyt, különösen az egyéni egyezkedés jelszavára
gondolunk - a jövedelem felosztása formájaként továbbra is fenntartani óhajtják a sztrájkot, illetve annak csak possibilitását, előre látható időre, elválaszthatatlan tartozéka gyanánk kell elfogadniók.-

A munkadók csekélyebb számuknál fogva - panaszkodik már Smith Ádám - könnyebben szövetkeznek és a törvény

megengedi, vagy legalább is nem tilalmazza e szövetség
zést, míg a munkásokkal szemben ellenkezőleg jár el.-
Később a törvényhozások a koalíció tilalomnak a
munkaadókra és munkásokra való egyenlőtlen hatá-
sát jogilag elismerik és iparkodtak némileg enyhi-
teni.-

Minden sztrájknak nélkülözhetetlen tény-
álladási eleme először, hogy alanyai szabad bémunká-
sok legyenek; másodsor cselekménye abban kell, hogy
álljon, hogy a munkások a fenti értelemben vett koalí-
tiókat létesítve munkájuknak relativ nagy számban
való és tőlük kiinduló beszüntetése által a munka-
viszony - még közelebbről meghatározandó módon és cél-
ra - kedvező befolyásolására törekedjenek; harmad-
szor, hogy a jog és államhatalom ezen eljárást ne
tekintse többé a közrend elleni támadásnak, hanem
egy a társadalmi rendet bár megbontó, de különben
természetes és jogos gazdasági jelenségnek.-

A XVI-ik század közepéig azonban a sztrájk-
ok ritkán fordultak elő, hisz a hatósági felügyelet

fair vage-t biztosított a munkásnak; a mestersorba emelkedés biztos kilátása az ideiglenes munkaviszonyra bizonyos kollegialis kedélyességet árasztott.-

Ahól mégis munkaviszályok törtek ki, azok nem annyira az ideiglenes gazdasági helyzet javítására, hanem a " Legények" társadalmi megbecsülése sérelmének, vagy politikai és-mint különösen hazánkban-nemzetiségi torzalkodásoknak voltak kifolyásai .-

Nincs a munkaviszonyt egyenesen, vagy közvetlenül befolyásoló körülmény mely miatt a sztrájkok elő nem fordultak volna.- A munkaviszony rendjének létesítésére hivatott szerződés koránt sem elégedik meg a bér/ár :/ megállapításával, mint más adásvételi szerződés.- Mily hosszú a munkaidő, miként állapittatik meg a tanoncok /: tanulók :/ tanulási ideje, hól van megengedve a szokásos gyermek és női munka, milyen egészségügyi berendezések vannak a műhelyben, melyek a fegyelmi eszközök, melyeket a munkaadó munkásaival szemben az elbocsájtáson kívül alkalmazhat.- Szabad-e a munkásoknak egyesületeket

alapítani és alakítani, ki gondoskodik a munkásokról betegsége, rokkantsága stb. esetén; mindezek olyan kérdések melyek egyenként, vagy kombinálva, sztrájkok okai lehetnek mindaddig míg a törvényhozás ki nem veszi azokat az egyéni egyezkedés köréből.-

Az állam azomban sokáig nem lépett erre a területre; nem ismerte el, hogy a munkaszerződés egyuttal uralmi viszonyt is jelent, melyet nem szabad teljesen az erősebb érdekének átengedni.- Az állam nem maradt sokáig negatív álláspontján és a gyengék érdekében a munkaviszony számos kérdését kivette az egyéni egyezkedés köréből. - A német ipartörvény 105-ik §-a el-
lentétben pld. a magyar ipartörvénnyel, helyesen emeli ki : "A viszonyok megállapítása az önálló iparüzők és ipari munkások között, eltekintve a birodalmi törvény által megállapított korlátozásoktól, a szabad egyezkedés tárgya. " Minnél több vonatkozását a munkaviszonynak oldja meg a törvényhozás a közérdeknek megfelelőleg, annál csekélyebb lesz a sztrájkok indító okainak köre.-

Itt csak röviden a szociálpolitikai nagyfontosságú és nagymértékben növekedő teendőire utalhatunk.- Ahól az állam különösen a munkásbiztosítás, munkásvédelem kérdését erélyesen megoldotta, ott a sztrájkok forrása és száma szükségképen kevesbedik.-

Ki kell emelnünk még, hogy valamint a sztrájkok - személyek tekintetében - nem okvetlen a munkaadók ellen kell, hogy irányuljanak, hanem csak általában a társadalom vezető és felsőbb osztályai ellen fordulhatnak. Azonképen a sztrájkok nem okvetlenül maguknak a sztrájkolóknak a javát célozhatják, hanem más helybeli, azonos vagy rokonszakmabeli, néha azomban egészen idegen munkáskategóriák munkaviszonyának kedvező befolyásolására törhetnek ki, hogy azoknak kevésbé kecsegtető sztrájkjait támogassák.-

A jelzett céloknak számbavételével a sztrájk szabadbérmunkások kisebb nagyobb körének a koalíció alapján megengedett munkabeszüntetése, mely a munkaviszonynak

a résztvevő vagy más bémunkások javára való közvetlen vagy közvetett befolyásolását célozzák.-

A sztrájk - alanyi szempontból - tehát bémunkások kisebb nagyobb csoportjából indul, ki; a közfelfogás is ez, hiszen a nyelvhasználat külön hozzáfűzi, hogy orvos-sztrájk, vagy színész-sztrájk, ha a fogalmat más keresők csoportjára viszi át.

Csak a bémunkából élő és bérszerződéses viszonyban lévő személyek munkabeszüntetései - mint amelyek egyszerűen a koalíció jog felhasználásaként jelennek meg - esnek a sztrájk fogalma alá. Tehát a hivatalnoki, nevezetesen nyilvános köztisztviséget betöltők, akik különös előnyök fejében a koalíció jogot nem élvezik, munkabeszüntetésükkel a büntetőtörvénybe ütköző vétkes kötelesség mulasztást követnek el és ugyanolyan elbírálás alá esnek, mint valamikor nem csak a társadalmi, hanem állami szóval az egész közrend ellen irányuló cselekményeknek minősített " legénylázadások".

A sztrájk cselekménye az együttes munkabeszüntetésben áll, melynek sem időtartalma, sem helye,

sem az nem lényeges, hogy vajjon egy munkaadó ellen irányul -e vagy egy szakma összes munkaadói ellen, vagy személytelenül folynak le, illetve az egész mai társadalmi rend ellen irányulnak-e tiltakozáskép, végül, hogy más munkáscsoportok ellen irányul-e az élük; irreleváns továbbá, hogy az illető közvetlenül érdekelt vagy más bémunkások javát célozza; egyedül lényeges, hogy e cselekmény célja a munkaviszony közvetlen, vagy közvetett kedvező befolyásolása.-

A sztrájk fogalmának körülhatárolásával kapcsolatban rámutattunk ama gazdasági, társadalmi, erkölcsi és morális okokra, melyek e jelenséget éppen a mai társadalmunk szempontjából érthetővé, felidézését normális jogi szempontból legalább - egyenlőre és a jelzett kereseti körben - megengedetté teszik. Hogy azonban a sztrájk helyes szocialis értékitéletéhez jusunk, szükséges még azon kívánatos hatásokat is elemeznünk, melyekkel a sztrájk járhat. Meg kell vizsgálnunk nevezetesen azt, vajjon nem-e egy nagyobb rossznak

- bár ugyancsak mindenkép helyettesítendő - ellenszerét kell- e benne látnunk.-

Minden kitörő sztrájk nagy felelősséget hárít azokra, akik felidéznek. Mivel a sztrájk fegyvere jogilag el van ismerve, ebből még nem következik, hogy minden sztrájk szocialis szempontból is jogosult volna.-

Statisztikai adatok igazolják, hogy a sztrájkok tulnyomó része a munkások hátrányával végződik.- Aki e tényből azt a következtetést vonja le, hogy a sztrájk a modern bémunkásságnak bár jogilag elismerendő, de a reájuk háramló hátrányai miatt mégis elvetendő fegyvere, mint ahogy a gyermek kezébe nem való a tüziszerszám - egy merész és téves, de oly rendkívül gyakori következtetést von - melyet alább behatóan kell megvizsgálunk.-

De helyes a feltevés, hogy annyi sikertelen ki- menetelű sztrájk között bizonyára volt egy jó rész, mely elhamarkodva és vétkezen idéztetett fel,-mely nem egyéb helytelen erő fecsérlésnél, békésebb eszközökkel lett volna pótolható, vagy másodszer - erre utalunk itt

különösen - azon körülmény tekintetbevétel nélkül idézték elő melyektől a sztrájk szocialis jogosultsága függ.- E szocialis jogosultság gazdasági, hatalmi, és ethikai ténykörülmények figyelembevételén fordul meg.- Mint a háboru ugy a sztrájk is vagy támadó, vagy védelmi sztrájk; mint a fegyveres küzdelemnek, ugy a szocialis háborunak is vannak bizonyos közelebbi indító okai és sikerének előfeltételei.-

A sztrájk mindkét nemének előfordulta is sikerre a váltózó gazdasági viszonyoktól függ.- Midőn a győzedelmes gyáripár a munkások életmódjának mind mélyebb leszoritásával fenyegetett, a legelkeseredettebb önvédelem jogos harcai voltak napirenden.- Idővel azonban a sztrájk a munkásság fokozatos emelkedésének volt a lépcsője.-

A gazdasági életben időnkint beálló kedvező viszonyok, a konjunkturák adják meg a munkásságnak az alkalmat és jogosultságot gazdasági helyzetének lökés-szerűen végbemenő, fokozatos emelésére.- A védelmi

sztrájkok, melyekre ilyenkor kényszerítettnek, legtöbbször sikerrel járnak; de a támadó sztrájkok is, melyekkel a munkásság, mint a termelés egyenjogú tényezője, az emelkedő nemzeti jövedelemben való arányos részesedését követeli. ilyenkor nagy mértékben sikerrel kecsegtetnek.-

Először mivel a vállalkozó tényleg abban a helyzetben van, hogy a munkafeltételeket javítsa, hamis kifogásokkal sem igen állhat elő; de másodszor és különösen a munkaadó saját érdeke követeli a termelés szakadatlan folyamának fenntartását. Üzemének kedvező üzleti viszonyok idején való megszakítása kétszeres veszteséget okoz neki; míg ő a legjobb alkalmakat szalasztja el, versenytársai elragadják eddigi vevőközönségét és meggazdagodnak.- Munkásai pótlására, sztrájkőrökre szintén nem számíthat, mivel a felledülések periódusaiban a munkakinálat gyakran nem csak, hogy nem haladja meg a szükségletet, de nem is elég-

séges a szükséglet kielégítésére.-.-

A munkások gyakran iparáguk, vagy az egész nemzetgazdaság kedvezőtlen helyzetére való tekintet nélkül lépnek fel, időszerűtlen követelésekkel. Ilyenkor fordított viszony áll be.-Nem csak a támadó sztrájkok végződnek ilyenkor kudarccal, hanem - legalább emberi szempontból - a legjogosultabb védelmi sztrájkok is. Mégis a munkásokra nézve igen nagy az inger ilyenkor lépni fel újabb igényekkel, mivel ezzel csak megelőzik munkaadóikat, akik viszont a rosszabbodó piaci helyzetnek megfelelően a munkafeltételeket a minimumra kénytelenek szorítani.-

Minnél nagyobb a munkások gazdasági neveltsége és érettsége, minnél inkább van a munkásoknak az illető iparágat, sőt az egész világgazdaság helyzetét áttekintő higgadt vezérei, annál inkább fogják a sztrájkok hátrányainak nagyságát mérlegelni és harcaikat azokhoz alkalmazni.-

De a sztrájk nem csak gazdasági jelenségektől, hanem mint az ipari háború, elsősorban hatalmi körülményektől

függ. Minnél erősebb szervezettséggel, másodszer minnél nagyobb pénztárakkal - itt is érvényesül Montecuccoli híres mondása - bocsátkoznak a küzdelembe, annál nagyobb sikerre van kilátás. Általában azt kell mondanunk, hogy a munkások képviselik a gyengébb félt, kivált oly államokban, ahol a munkások még egyáltalában nincsenek szervezve, vagy ott, ahol a munkások példájától vezetve és kényszerítve a vállalkozók is erős harci szervezeteket teremtettek.- A gazdaságilag erőtlén munkásoknak hetekig, esetleg hónapokig való eltartása, a csüggedtek bátorítása, a harcias szellem ébrentartása és az összetartás biztosítása mind oly nehézségek, melyek a munkadók javára billentik a siker mérlegét.-

A munkásoknak a gazdasági és hatalmi viszonyokon kívül még bizonyos erkölcsi szempontokat sem szabad figyelmen kívül hagyni; még pedig annál kevésbé, minnél csekélyebb hatalmat tudnak ellenfeleikkel szemben kifejteni.-Minnél jogosultabbak követeléseik, minnél

békésebb és a törvény korlátaik megóvó magatartást tanusítanak a sztrájk folyama alatt, minnél inkább mutatnak hajlandóságot a létező hivatalos békéltető intézmények vagy önkéntes eljárások felhasználására, annál inkább nyelik meg a közvélemény részvétét, a sajtó és a nagyközönség támogatását a magasabb fokú szocialis érzékekkel bíró kultur nemzeteknél.-

Az angol /: Roseberry :/ amerikai /: pld. Roosevelt :/ német /: maga Vilmos császár 1889 :/, francia /: Waldeck ;/-Rousseau, - Loubet :/ államférfiak számos beavatkozása a jogosult célokért küzdő gyengék javára a sztrájk történet egyik legmegragadóbb lapja. Mihelyt a fent említett tényezőket a munkások elmellözik, vagy a veszedelmes merész és engesztelhetetlen álláspontokon kitartanak, a közönség rokonszenve ellenük fordul, ami számos sztrájknak a végét okozta.-

A társadalmi béke sztrájkok elleni biztosításának mindenekeelőtt oda kell irányulnia, hogy az e

tekintetek mellözésével a céltalan sztrájkok száma csökkenjen.- Ezért a sztrájk elsősorban a munkásság erkölcsi, gazdasági és szellemi nevelésének a kérdése. E téren beválnak Földes szavai, hogy a szocialpolitika leghatalmasabb eszköze a szocialpedagógia. "Eszköz, mely talán lassan hat, lassan vezet célhoz, de szilárd alapra fekteti munkáját."

De senki sem tagadhatja, hogy a józanul előkészített és vezetett sztrájkok folytán - habár szintén nem kizárólag általuk, mint egyesek vélik - a munkásoknak nagy mértékben sikerült életmódjukat emelni. Még ama helytelen, egynéhány fiatal, heves szónok, vagy a mindenáron való személyes érvényesülésnek a munkáosztályban sem hiányzó képviselői által társaikra oktroyált és így közvetlenül kudarcra végződő sztrájkok is végeredményben gyakran meghozták gyümölcsüket, amennyiben vagy a közvéleményt rázták fel és munkásbarát szocialpolitikát váltottak ki, vagy a vállalkozókat tették óvatossabbá és kompromisszumokra hajlandóbbakká, illetve őket a sztrájkok lefolyá-

sa után a bajok és visszaélések önkéntes megszüntetésére, vagy enyhítésére vezették.-

Ténylog nem annyira maguk a kivivott sikerek, mint a vállalkozóknak a sztrájkok veszedelmétől való félelme az, mely a munkásság számára oly hatásos hátvéddé teszi a sztrájkot a tőkével szemben.- Határozottan elismeri e tényt Leroy Beaulieu, azon tudósok egyike is, kik soha sem keveredtek abba a gyanuba, hogy a sztrájkoknak, vagy a munkásság forradalmi törekvéseinek különös barátjai.-" A sztrájk kétségtelenül hozzájárult a munkásnak munkaadója részéről való nagyobb elismeréséhez, számos részlet visszaélés, a kizsákmányolás és lealázás számos nemének megszüntetéséhez. Azt állítani, hogy a sztrájk soha sem volt hasznos a munkásra, jogainak és méltóságának védelmére, a kizsákmányolás és mindennapi sértések elkerülésére, annyit tesz, mint nem ismerni az ipartörténetét.- Valójában kevésbé a tényleges sztrájkoknak volt ily kedvező hatásuk mint a sztrájk pusztá lehetőségétől való félelemnek. "

A sztrájk tehát nem csak gazdasági tekintetben

javitotta a munkások helyzetét, hanem társadalmi állá-
sát is nagy mértékben kedvezően befolyásolta.- De nem
kisebb ama kulturális és erkölcsi eredmény, melyet min-
den sztrájk magában véve reájuk nézve jelent. A sztrájk
nem egy október, műveletlen, vad tömegnek, vagy a mun-
kásság salakjának önző nyilvánulása. " A munkaviszé-
lyok - mondja helyesen Wright - magasabb képzettség
folyamányai."

Ha a sztrájk már ily előfeltételekből indul ki,
ugy nem kisebb a munkásság intellektualis és erkölcsi fo-
kárs való utóhatása sem.-

Minden küzdelem, mely magasabb kulturfokért
folyik, a gazdasági eredmény mellett morális eredmé-
nyét is jelent.- Alig képzelhető valami, mely valamely
egyoldalú lénykedés által elbutult, vagy eldurvult em-
bertömeg nemesobb énjére appellálna mint valamely magas-
abb észreért vagy elvért azolidárisan felvett küzdelem,
vagy a tudatra ébredt igazságtalanság feletti " jogos"
felháborodásnak nemes tüze.- A sztrájk az emberek

legszebb érzelmeit veszi igénybe, szocialis lényvé teszi az egóiztikus elszigeteltségében elkeseredett, mindenre kapható egyént.-

A sztrájkoló munkás tudja, hogy egymaga nem javíthatja meg helyzetét, közös győzelem, vagy biztos bukásnak néz elébe. Ennélfogva társaira folytonos tekintettel kell lennie; készleteivel takarékoskodnia kell, mivel nem csak magát és családját, hanem esetleg inséges bajtársait is segítenie kell.- A névtelen küzdők között az emberi heróizmus nem egy virága fakad.- A sztrájkok eme erkölcsi természetű jóhatásai nem hiányoznak természetesen a sikertelen sztrájkoknál sem és ebben rejlik újabb értékük a munkásságra.-" Régi igazság, - mondja Mitchell - hogy egy elvesztett sztrájk egy megnyert sztrájkot jelent.- Bár engedjék át az emberek a csatát, veszítsenek bámmennyit is béreikből - de mások hevülnek küzdelmük által bátorságra; társai és egykor maguk nyernek az áldozat által; lelkiismeretlen vállalkozók ellen nem pusztán a sztrájk megnyerésének lehetősége, hanem már a készség is megvédelmez még egy kilátás nélküli harcot megvívni; " -

A sztrájk mindezek folytán nem csak a bémunkás-
ságnak becses fegyvere, mely a kultura haladásában
való arányos részesedést biztosítja számukra, hanem
az összesség szempontjából is morális igazolásául szol-
gál az, hogy magánál nagyobb bajokat hárit el.- Mert
kitagadhatja, hogy inségbérek, gyermek - és nőimunka
kiaknázása, az egészséget veszélyeztető műhelyek stb.
a társadalomra nagyobb bajt képviselnek, mint a sztrájk ?
A vállalkozók és emberek, közöttük is legkülömbözők
karakterü, tisztességü és érzésü emberek találkoznak.-

Mégha jobb érzésü vállalkozó hajlandó is munká-
sainak megadni azt a bért, melyet " ésszerűnek " ne-
vezünk, más vállalkozónak a bérek leszorításával foly-
tatott versenye folytán kénytelen elfolytani nemesebb
érületét.- A sztrájk egyenlősitheti a munkaviszony
feltételeit, az ethikailag jobb munkaadó készségét teszi
a többieknek is zsinormértékévé. Még oly mérsékelt
szocialpolitikus, mint Van der Borgh, a német biro-

dalmi statisztikai hivatal főnöke, is elismeri a sztrájkról, hogy úgy működhetnek, mint a tisztító vihar, amennyiben egészségtelen versenyviszonyokat és nem szolid elemeknek illojális magatartását kiirtja és a versenynek a közgazdaságra hátrányos átjátszását a béryomás területére megszünteti.-

Amennyiben a munkaviszályok csakugyan kiküszöbölik az egészségtelen és tisztességtelen versenyt és a viszonyok gazdasági és társadalmi javulására adnak alkalmat, a nemzetgazdaság szempontjából is jogosultaknak kell azokat elismernünk.-

De közvetve a vállalkozóknak is javára válhatik a sztrájk. Az egész nemzetgazdaság javát jelenti az a körülmény, hogy igen nagy technikai haladások idéztettek elő sztrájkok által.- A vállalkozók az elért béremelést éppen nem tudják mindig a fogyasztók nagy tömegére áthárítani, kénytelenek új találmányok megvalósításával az előállott veszteséget helyreállítani.-

Ha emelkedik a bér, úgy emelkedik azzal az érdek is - mondja Herkner - a magasan fizetett munkást gépmunkával helyettesíteni.-

Angolország és Észak-Amerika a legmagasabb bérek házája, köztudomászerűen a legtökéletesebb technika otthona.- Ily módon nem csak a kulturális haladás, hanem idővel még a vállalkozók is hasznot meríthetnek a sztrájkokból. Hogy pedig ott, ahol egy felvilágosodott és kellően szervezet munkásság kezében van a sztrájk fegyvere, az ma többé a technikai haladás ellen nem használtatik fel.-Mutatja a tényt, hogy 1881 - 1900 között az Egyesült-Államokban lefolyt óriási számú sztrájk közül csak 700 fordult körülbelül új gépek behozatala ellen, de ott is inkább csak a vele járó hátrányoknak méltányos enyhítése céljából.-

Miután leplezetlenül elismerjük a sztrájk kárait és veszedelmeit, szükséges volt a kérdés másik oldalát is megvizsgáljunk annélkül, hogy abban a

gyanuba keverednénk, mintha a sztrájkokban valamely nagyon kívánatos jelenséget látnánk.-

A sztrájkot mindezek tekintetbevételével oly rossznak ismertük fel, mely bizonyos oly célok elérésére szolgálhat, melyek elérése az összesség szempontjából is ellensúlyozhatja a sztrájkokozta bajokat. De még a téren is minden helyes szocialpolitikai törekvésnek oda kell irányulnia, hogy azon ma még jó részt szükségkép a sztrájkok által elvégzett hasznos és szükséges funkciók más, még kevésbé hátrányos társadalmi intézmények által végeztessenek el.-

A sztrájk esetleges előnyei dacára igen primitív lépcsője a kulturális haladásnak s talán el fog érkezni majdan az a boldog korszaka az emberiségnek, mely , Rodbertus szavai szerint, nem tudja majd felfogni a mai harcok megengedését, az összesség javára teljesítendő szocialis funkciók önkényes megszakítását.-

Ha áll is, amit Schmoller mond, hogy "oly óriási társadalmi átalakulások, minőkön a közgazdaság és az egész társadalmi rend 100 év óta keresztül ment, nem voltak krízisek és betegségek nélkül lehetségesek; a felesleges gőznek el kellett távoznia; a koalíciószabadság szelepe nélkül sokkal pusztítóbban hatott volna... hogy a jelentékeny béremelések az utóbbi 50 évben Angliában és a kontinensen a koalíciószabadság, a jogosult és jogosulatlan munkabeszüntetések nélkül alig állottak volna be."

Mindezek elismerésével kétségtelen, hogy elsősorban a mai társadalmi rendszer híveinek a legfőbb érdeke, hogy a sztrájkok mértékét és kinővéseit helyes társadalmi politikával a minimumra korlátozzák, mert minden sztrájk újabb bizonyosága a mai munkaviszony reformszükségletének.-

